ROK VIII

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

№ 13

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 1 LIPCA 1933 ROKU

NASZE POCZYNANIA SPOŁECZNE

Uznając zasadę, że kardynalnem zadaniem organizacyj gospodarczych jest obrona interesów zawodowych, Związek Przemysłu Chemicznego R. P. na pierwszym planie swej działalności stawia popieranie krajowej produkcji chemicznej. Jako środki prowadzące do celu — statut Związku wskazuje: inicjowanie zamierzeń niezbędnych do wytworzenia zdrowych i mocnych podstaw rozwoju przemysłu oraz reprezentowanie interesów zrzeszonych przedsiębiorstw wobec wszelkich władz i instytucyj.

Trzeba jednak stwierdzić, że od zarania działalności Związku, t. j. od 1921 r., równolegle z obroną interesów materjalnych — krzewiła się w naszej organizacji myśl społeczna, ogarniająca z biegiem czasu coraz rozleglejsze horyzonty.

Wśród zagadnień natury ogólnej, któremi zajmuje się Związek, przedewszystkiem wymienić należy normalizację; pochłania ona wiele pracy i pewne środki pieniężne. Komisja Technologji Chemicznej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, posiadająca stały sekretarjat w łonie Związku Przemysłu Chemicznego, może się już wykazać poważnym dorobkiem opracowanych i opublikowanych norm. Świeżo wykończony projekt norm badania węgla kamiennego wymagał kilku lat pracy. Normy węglowe będą miały znaczenie nietylko dla naszych wewnętrznych stosunków, lecz mogą odegrać poważną rolę również na terenie międzynarodowym.

Naukowa organizacja była hasłem, które w parę lat po wojnie podbiło opinję wielu przodujących krajów. Związek nasz rychło zainteresował się tem zagadnieniem i w ramach współpracy z Instytutem Naukowej Organizacji rozwinął żywą działalność racjonalizacyjną. Ankieta Związku o marnotrawstwie w przemyśle chemicznym weszła na stałe do literatury racjonalizacyjnej i bywa często cytowana przez zagranicznych działaczów na polu naukowej organizacji.

Z upływem lat, w miarę potęgowania się kryzysu, zmieniły się nasze zapatrywania na metody i zadania racjonalizacji. Przeciwstawiamy się bezkrytycznej wierze w skuteczność tych lub innych sposobów graficznego odtwarzania procesów fabrykacyjnych. Ujawniamy wątpliwości wobec projektów, które zmierzają do eliminowania pracy ludzkiej i do zastępowania jej kosztownemi importowanemi urządzeniami. Ale nadal uznajemy pożytek nieustannego analizowania metod pracy, zwłaszcza pod kątem postulatu zmniejszania kosztów produkcji. Dlatego też wciąż popieramy naukową organizację.

Na sprawy nauczania oraz na rozwój wiedzy chemicznej zwraca Związek pilną uwagę, poczuwając się do obowiązku służenia radą i pomocą wszystkim poczynaniom naukowym. Kształcenie przyszłych pracowników przemysłu chemicznego w uczelniach akademickich oraz w szkołach zawodowych są przedmiotem stałych zainteresowań Związku, który pragnie zabierać głos również w kwestjach programów wykładów, metod nauczania i t. p. Szczególną opiekę pragnie roztaczać Związek nad Państwową Szkołę Chemiczno-Przemysłową w Warszawie; przedstawiciele Związku zasiadają w Radzie Szkoły, rozwijając tam ożywioną działalność.

Sprawa dostarczania fabrycznych praktyk wakacyjnych licznym i coraz liczniejszym zastępom studentów chemji jest corocznie przedmiotem wielkiego wysiłku Związku, który na tem polu musi przezwyciężać niejedną trudność. Jest to jeden z obowiązków, którego niewolno nam zaniedbywać w żadnych okolicznościach.

Rozwój nauki chemicznej, zarówno stosowanej jak teoretycznej, wzbudzał zawsze żywy oddźwięk w naszej organizacji, rozumiejącej ścisłą współzależność postępów przemysłu i zdobyczy naukowych. W latach lepszej konjunktury mogliśmy byli przeznaczać większe środki na poparcie badań naukowych. Ostatni okres bardzo uszczuplił nasze możliwości w tym względzie. Tem gorliwiej współpracujemy w kuratorjach Fundacyj im. Z. Toeplitza oraz Sp. Akc. „Radocha", zasilających materjalnie kadry pracowników naukowych na niwie chemicznej.

Ponadto przedstawiciele Związku biorą duży udział w pracach instytucyj naukowych, jak Polskie Towarzystwo Chemiczne, Chemiczny Instytut Badawczy, Oddział Polski Tow. Chemji Przemysłowej. W szczególności zasługuje na uwagę ta ostatnia instytucja, powołana do życia z inicjatywy Związku Przemysłu Chemicznego i mająca na celu najściślejsze współdziałanie z nauką i przemysłem chemicznym we Francji.

Uznając propagandę zagadnień przemysłu chemicznego za jeden z naszych elementarnych obowiązków, Związek stara się oddziałać w ży-

wem słowie na najszersze warstwy społeczeństwa, wykorzystując do tego celu wszelkie dostępne organizacje i tereny.

Uważając wreszcie muzea przemysłowe za jedną z dźwigni postępu technicznego—popieramy moralnie i materjalnie tworzenie odpowiednich zbiorów, kolekcyj i pokazów. Szczególnie czynną rolę odegrał Związek przy formowaniu Muzeum Przemysłu i Techniki w Warszawie, którego Sekcja Chemiczna świeci przykładem w zakresie gromadzenia eksponatów.

Pewną naturalną granicą naszych aspiracyj społecznych są względy budżetowe, które zmuszają do oszczędności we wszystkich kierunkach. Możemy jednak stwierdzić, nie bez zadowolenia wewnętrznego, że kurczenie się budżetu Związku nie doprowadziło do zatamowania poczynań społecznych, które są zarówno wypełnieniem obowiązków wobec kraju, jak i cementem, łączącym różnorodne i rozproszone przedsiębiorstwa chemiczne w Polsce.

NA MARGINESIE III ZJAZDU CHEMIKÓW POLSKICH

Odbyty w dn. 24—26 czerwca r. b. we Lwowie III Zjazd Chemików Polskich należy zaszeregować do rzędu udałych pod każdym kątem widzenia. Zarówno ilość uczestników (powyżej 300), jak referatów (ok. 270), wreszcie doskonała frekwencja na posiedzeniach sekcyjnych i ożywione dyskusje po referatach wskazują, że istniała bezsporna potrzeba zorganizowania obecnie Zjazdu — po upływie 4-ch latach od poprzedniego. Cowięcej, wydaje się rzeczą niewątpliwą, że jeśli tylko natężenie pracy naukowej, badawczej i technicznej nie osłabnie, to należałoby zwoływać zjazdy chemików polskich częściej niż dotychczas — więc co 2 lata. Nie będziemy wówczas obserwowali przeładowania obrad Zjazdu referatami, na co powszechnie na Zjeździe narzekano. Będzie też można przeznaczyć więcej czasu poszczególnym referentom, przedewszystkiem zaś — nie gilotynować dyskusji. W związku bowiem ze ściśle wyznaczonemi terminami początku i końca każdego referatu i dyskusji po nim, wielu zapisanych do głosu musiało bądź całkiem zrezygnować z przemówienia, bądź ograniczyć je do paru słów. Na tem tle nasuwa się też konieczność powiększenia ilości sekcyj, w których odbywa się faktyczna praca zjazdowa. III Zjazd Chemików Polskich obradował w następujących 7-miu sekcjach: chemji fizycznej i nieorganicznej (z 2 podsekcjami), chemji organicznej, chemji biologicznej, farmaceutycznej i bromatologji, technologji nieorganicznej, technologji paliwa, technologji organicznej, dydaktyki chemji. Z toku obrad i charakteru referatów wynika brak jeszcze conajmniej jednej sekcji — mianowicie chemji gospodarczej lub organizacji ekonomicznej. Kongresy Chemji Przemysłowej np., organizowane przez Société de Chimie Industrielle, stale posiadają komisję organizacji ekonomicznej, która cieszy się dużą zazwyczaj frekwencją i gdzie wygłaszany jest zespół referatów, dotyczących gospodarczych zagadnień przemysłu chemicznego. Jak wiadomo, na niektórych uniwersytetach istnieją nawet katedry chemji gospodarczej, co potwierdza słuszność tezy o konieczności powoływania na przyszłość sekcji chemji gospodarczej. Doświadczenia obecnego Zjazdu wskazują, jak wiele referatów charakterem swoim i kierunkiem nadawałyby się do takiej właśnie komisji, nie zaś do sekcyj technologicznych, gdzie były wygłoszone.

W III Zjeździe Chemików Polskich wzięli udział przedstawiciele zagranicy: Francji, Holandji, Czechosłowacji i Rumunji. W szczególności zasługuje na podkreślenie przyjazd wypróbowanego przyjaciela Polski, profesora Instytutu, Redaktora Chimie & Industrie — Kamila Matignon, który wygłosił 2 bardzo interesujące referaty. Nie mógł natomiast przybyć na Zjazd cieszący się dużą popularnością i gorącemi uczuciami chemików polskich Prof. Votoček z Pragi, nadsyłając natomiast obszerny i serdeczny list z życzeniami.

Zjazd zakończył się zwiedzeniem fabryki związków azotowych w Mościcach, której gigantyczne urządzenia i znakomita organizacja wzbudziły ogólny podziw i uznanie w uczestnikach Zjazdu.

SZKOLENIE PRACOWNIKÓW DLA PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Dn. 26 czerwca r. b. odbyło się w Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego posiedzenie w sprawie kształcenia pracowników dla przemysłu chemicznego. Zebranie miało wypowiedzieć pogląd co do charakteru i poziomu studjów w zawodowych szkołach chemicznych. Jak wiadomo, w Warszawie istnieje Państwowa Szkoła Chemiczno-Przemysłowa, ponadto zaś egzystują wydziały chemiczne w Szkołach Przemysłowych w Krakowie i w Bydgoszczy.

Punktem wyjścia do dyskusji były materjały, zebrane przez Ministerstwo Oświaty, a obrazujące zarówno techniczną stronę procesów chemiczno-fabrykacyjnych, jak kwalifikacje zatrudnionych w przemyśle pracowników. Analiza stosunków fabrycznych i odgłosy rynku pracy wskazują, że przemysł chemiczny w chwili obecnej dysponuje raczej nadmiarem pracowników z wykształceniem akademickiem. Jest też rzeczą notorycznie znaną, że wielu inżynierów-chemików, nie mogąc znaleźć zajęcia w produkcji, poświęca się pedagogice, karjerze urzędniczej i t. d. W podobnej sytuacji znajdują się lub znaleźć się mogą pracownicy z wykształceniem, zbliżającem się do akademickiego — więc o aspiracjach zajmowania stanowisk inżynierskich. Cowięcej, możliwości zdobycia pracy przez takich właśnie pracowników są bodaj jeszcze mniejsze, gdyż przedsiębiorstwo, mając do wyboru pracownika z wykształceniem akademickiem i z wykształceniem zbliżonem do akademickiego, wybierze zazwyczaj pierwszego z nich.

Natomiast odczuwa się w przemyśle chemicznym pewien brak typowych majstrów, którzy mogliby nietylko wskazówkami technicznemi, ale i osobistym przykładem dla robotników oddać nieocenione usługi każdemu przedsiębiorstwu chemicznemu. Oczywiście, po skończeniu odpowiedniej szkoły zawodowej — abiturjent jej musiałby przepracować pewną ilość lat w produkcji, celem nabrania doświadczenia nietylko technicznego, lecz również życiowego — zanim stanie się pełnowartościowym majstrem o wysokich kwalifikacjach.

Niestety, pomimo tych wskazówek, płynących z życia, i pomimo szczegółowych uzasadnień bezpośrednich reprezentantów przemysłu chemicznego — przedstawiciele Min. Oświaty przychylali się raczej do opinji, aby szkoły zawodowe stały na poziomie licealnym. W konsekwencji, wychowańcy takich szkół zbliżaliby się do typu „inżyniera bez dyplomu", nie zaś majstra, pożądanego przez przemysł.

NOWE POSUNIĘCIA W POLITYCE TŁUSZCZOWEJ

W ciągu czerwca roku bieżącego ogłoszone zostały zarządznia, zasadniczo zmieniające możliwości produkcyjne i kierunki rozwojowe jednego z działów przemysłu przetwórczo-tłuszczowego. Mamy tu na myśli rafinację olejów roślinnych, która powstanie swoje na terenie naszego kraju zawdzięcza celowym posunięciom celnym, jakie były uskuteczniane w ubiegłych latach. Mianowicie, dzięki rozpiętości stawek celnych na oleje rafinowane i nierafinowane — udało się w Polsce zorganizować duży i dobrze prosperujący przemysł rafineryjny. Zamiast więc sprowadzać do kraju oleje roślinne w stanie rafinowanym — przywożono surowiec, poddawano go skomplikowanemu procesowi technologicznemu i w formie gotowego produktu wypuszczano na rynek. Były to niewątpliwie prace gospodarczo uzasadnione, technicznie racjonalne i stanowiące jeden z etapów stworzenia w Polsce samodzielnego przemysłu tłuszczowego, opartego o produkcję surowych olejów i tłuszczów roślinnych.

Ostatnie posunięcia celne zwróciły się jednak swoim ostrzem przeciwko przemysłowi tłuszczowemu wogóle, rafineryjnemu zaś w szczególności. Ukazały się więc zarządzenia (ogłoszone w Dz. Ust. Nr. 43 z dn. 17 czerwca r. b. pod poz. 339 i w „Monitorze Polskim" Nr. 138 z dn. 19 czerwca r. b. pod poz. 180), które uzależniły zachowanie rozpiętości stawek celnych na olej rafinowany i nierafinowany od przeprowadzenia tranzakcyj kompensacyjnych przy przywozie oleju do rafinacji. Praktycznie biorąc, ulgowa stawka celna na olej surowy, przeznaczony do rafineryj, ma być stosowana tylko pod warunkiem wywozu kompensacyjnego. W przeciwnym razie — olej nierafinowany musiałby płacić tę samą stawkę celną, co olej rafinowany. Wprawdzie odpowiednie przepisy przewidują również możliwość zastąpienia obrotu kompensacyjnego wpłatą pewnych sum na rzecz funduszów eksportowych. Należy jednak stwierdzić, że jest to poważne dodatkowe obciążenie; niezależnie bowiem od stawki celnej i opłat manipulacyjnych przy uzyskiwaniu pozwoleń na przywóz—trzeba będzie dodatkowo płacić wskazane sumy, bądź za kompensację, bądź na rzecz Funduszu Eksportowego. Posunięcia te stawiają pod znakiem zapytania rentowność rafinowania w kraju surowych importowanych ciekłych olejów roślinnych—dodać trzeba, w kraju nieprodukowanych. Konsekwencją więc tych wszystkich posunięć będzie bezspornie poważne zachwianie podstaw, na jakich rozwijał się dotychczas przemysł rafineryjny. Jest to najzupełniej realna ocena sytuacji i należy jasno sobie zdawać sprawę, że omawiana gałąź przemysłu tłuszczowego w obecnym jej stanie nie będzie mogła się ostać na dłuższą metę.

KRONIKA

Dn. 22 czerwca r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku Przemysłu Chemicznego, na którem w poczet członków Związku przyjęto: Fabr. Chem. Farm. „Elit" w Grodzisku Mazowieckim i Zakłady Kauczukowe „Piastów", Zarząd w Warszawie ul. Złota 35. Zarząd zapoznał się z aktualnym stanem rokowań o zawarcie traktatów handlowych oraz wysłuchał sprawozdania Dyrekcji z bieżących spraw, stanowiących przedmiot działalności Związku.

Państwowa Wytwórnia Prochu w Pionkach prosi nas o poinformowanie, że w pierwszych dniach bieżącego miesiąca nastąpi wysadzenie mielizny i pogłębienie koryta Wisły pod Miedzeszynem (naprzeciwko Wilanowa). Praca ta stanowi ciąg dalszy prowadzonych w ubiegłym roku prób zastosowania dynamitu, celem przyśpieszania osuszania bagien, oraz przyśpieszania pogłębiania rzek spławnych. O dokładnym terminie odjazdu środków lokomocji na miejsce pracy będzie poinformowane biuro Związku Przemysłu Chemicznego.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Taryf Nr. 35 ukazało się Rozporządzenie Ministra Komunikacji, ustalające specjalną taryfę eksportową dla śrutu kostnego, wywożonego przez porty polskie.

W Dz. Taryf Nr. 38 ogłoszono taryfę importową dla nasion soyi, importowanych z portów polskich do fabryk śląskich. Ustalona przytem została bardzo niska stawka przewozowa, w porównaniu do kosztów przewozu nasion krajowego pochodzenia.

Ukazały się jednocześnie rozporządzenia zmieniające nomenklaturę stawki taryfy normalnej i taryfy eksportowej dla materjałów wybuchowych. Rozporządzenia te są wynikiem długotrwałych prac, zmierzających do uregulowania trudnego zagadnienia przewozu materjałów wybuchowych.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	450 zł.
Alkohol metylowy techniczny 90%	170 „
„ „ czysty 99%	300 „
* Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,80 „
* Azotniak mielony za 1 kg % N_2	1,54 „
* „ granulowany za 1 kg % N_2	1,69 „
Azotan amonu	100 „
Azotyn sodowy	120 „
Benzol handlowy 90%	80 „
„ czysty	92 „
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	13,50 „
* Boraks	110—125 „
Chlorek cynku 50° Bé	40 „
Chlorek wapna bielący	30,6 „
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22 „
Chloroform czysty	800 „
„ „pro narcosi“	1,800 „
Eter siarkowy	390 „
Fenol czysty	265 „
Formalina 40%	270 „
* Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	225 „
* „ techniczna 85/88%	160 „
* Karbid granulowany	75 „
Karbolineum	29,75 „
Klej kostny	230 „
Klej skórny biały	260 „
Krezol	128 „
Kwas azotowy tech. czysty za 100% HNO_3	93 „
Kwas mrówkowy 85%	241 „
Kwas siarkowy 60° Bé	6,00 „
„ solny 19°/21° Bé	12,25 „
„ octowy techn. 30%	100 „
Mączka kostna odklejona 30% P_2O_5	15 zł.
„ rogowa 13/14% N_2	— „
Naftalin surowy prasowany	28,00 „
„ czysty w łuskach	52,50 „
Octan sodu	120 „
„ ołowiu	215 „
Oleina zwierzęca destylat	190 „
„ „ saponifikat	180 „
Oleum 20%	19,24 „
Olej lniany	132 „
* Potaż kalcynowany 90/95%	120 „
* Potaż żrący topiony 88/92%	140 „
Pirydyna czysta dla celów analitycznych za 1 kg	9,75 „
Smoła preparowana	17,50 „
Saletra potasowa	130 „
* Saletra sodowa przem. zwyczajna	65 „
* Saletra sodowa przem. raz rafinowana	90 „
Saletra sodowa podwójnie rafinowana	100 „
Siarczan amonu	29,65 „
* Siarczan miedzi	110—125 „
* Siarczek sodu 60/62%	60 „
Soda amonjakalna	25 „
„ kaustyczna	60 „
Sól glauberska krystaliczna	7,00 „
Stearyna	150 „
Superfosfat 16% par. Warszawa	10,72 „
Toluol czysty	105 „
Woda amonjakalna chem. czysta zaw. $\pm$ 25% NH_3	60 „
Żelatyna techn.	400 „

Ceny powyższe są cenami hurtowemi i rozumieją się za 100 kg loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne:
„PRZEMYSŁ CHEMICZNY, BORUTA Sp. Akc.“, Zgierz, tel Łódź 121-01; Warszawa, Bednarska 2, tel. 659-99.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA“ Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
ZAKŁADY CHEMICZNE W WINNICY, S. A. Henryków pod Warszawą. Tel. II podm. Henryków 5. Biuro sprzedaży: H. Weiss i S-ka Łódź, Piotrkowska 80, tel. 186-12.

Chlorek wapna bielący.
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE“. Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Farmaceutyczne przetwory:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN“, Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.
„FR. KARPIŃSKI SPÓŁKA AKCYJNA“, Warszawa, Wolność 9, tel. 11-06-00.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:
Sp. Akc. „STREM“, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.
Przem. Tłuszcz. „SCHICHT-LEVER“ Sp. Akc., Warszawa, Nowy Zjazd 1, telefony 605-77, 605-99.

Gumowe artykuły techniczne:
Sp. Akc. „WOLBROM“, Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 760-80.

Jedwab sztuczny:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.
FABRYKA PRZĘDZY I TKANIN SZTUCZNYCH „CHODAKÓW“, Sp. Akc., poczta Sochaczew. Tel. Sochaczew 81.

Karbid:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.
Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:
Sp. Akc. „STREM“, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE“, Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Oleina zwierzęca:
Sp. Akc. „STREM“, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Słomka i włosie wiskozowe:
Sp. Akc. TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Smoła pierwszorzędowa:
Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE“, Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Soda kaustyczna.
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

Sól glauberska krystaliczna:
„TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 8-75-39.

Stearyna:
Sp. Akc. „STREM“, Warszawa Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Żelazokrzem 45% i 75%:
Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego“ bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej—Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI Druk L. Bogusławskiego i S-ki, Świętokrzyska 11